

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ודופת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 883

מסכת קידושין מ"ד - נ' ♦ כלים כ"ו, ב' - כ"ו, ה'

בס"ד, ט"ז ניסן תשע"ו

השבוע בגליון

- ♦ דרכי הגימור של בן כלפי אביו
- ♦ חובת הטבילה של גביע כסף שתוקן על ידי נכרי
- ♦ צורך ששבר שרשרת זהב
- ♦ ההבדל בין ייצור כלי זכוכית לייצור כלי מתכות
- ♦ נתינת סכין לנכרי לצורך השחזה

- ♦ מדוע רבינו גרשום תיקן את החרם?
- ♦ עיון במאגרי מידע ממוחשבים
- ♦ אם אתה רוצה, תגרש את אשתי

- ♦ בעל הרוצה להדליק בעצמו נרות שבת
- ♦ מצוות הכנה לשבת היא בטרחת האדם
- ♦ הזמנת קיטריינג לסעודת שבע ברכות
- ♦ מדוע החתן קונה פמוטות לכלה?
- ♦ האזנות סתר לשיחות טלפון

דבר העורך

ירדו במצולות

"אָז יֵשֵׁר מַשֶּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁיבָה הַזֹּאת
 לְהָ... תְּהִמִּית וְכִסְיָמוּ יִרְדּוּ בְּמַצּוֹלֹת כְּמוֹ אֶבֶן...
 וּבְרַב גְּאוֹנֶךָ תִּהְרַס קְמִיךָ תִּשְׁלַח חֲרֹנֶךָ יִאֲכַלְמוּ
 בְּקֶשׁ... נִשְׁפֹּת בְּרוּחְךָ כְּסָמוּ יָם צְלָלוּ בְּעוֹפְרֹת
 בְּמִים אֲדִירִים. מִי כְּמִלְכָּה בְּאֵלֶם ה' מִי כְּמִלְכָּה
 נֶאֱדָר בְּקֶדֶשׁ נוֹרָא תְהִלַּת עֲשֵׂה פְּלֵא"

יום ההולדת השבעים צפוי היה להיחוג כיום ההולדת השישים ותשע וכקודמיו; סעודה משפחתית, שיחות נעימות והעלאת זכרונות מימים עברו. חלק מן המשתתפים כבר לא ידעו לזהות אם הם זוכרים חלק מן המעשיות מפני שהיו עדים להן או משום ששמעו זה ארבעים פעם בחוג המשפחה. כך או כך, הכל נהנו. למעט שנים יוצאות מן הכלל, היה חלקו השני של היום מוקדש לתכנון העתיד. והיה מה לתכנן. אבי המשפחה שלט על נכסים רבים, וחלק מתכנונו עסק בחלוקת רכוש לבניו עוד בחייו. מידי פעם העביר נתחים לרשותם ובמהלך השנה בדק את התנהלותם.

אותה שנה חציו השני של היום החל באופן בלתי שגרתי.

דף מא/א מצווה בו יותר מבשלוחו

בעל הרוצה להדליק בעצמו נרות שבת

כאשר אדם מקדש אשה הוא מקיים בכך מצווה (ספר המקנה בסוגייתנו). לפיכך מבואר בסוגייתנו, כי מן הראוי שבעל לא ימנה שליח לקדש את אשתו, אלא הוא עצמו יקדשה, כפי שגדולי האמוראים, רבא ורב ספרא, טרחו בגופם בהכנות לקראת שבת מלכתא ולא הסתפקו בכך שבני ביתם יכיננו את צרכי השבת. בעסקם בפרטי מצוות ההכנה לשבת קודש, מבארים הפוסקים (מגן אברהם, או"ח סימן ר"ן ס"ק ב' ועוד), כי כפי שראוי שהאדם יטרח בגופו לצורך השבת, כך גם בשאר המצוות תקף הכלל של "מצווה בו יותר מבשלוחו".

מצוות הכנה לשבת היא בטרחת האדם: אולם, בעל אור זרוע (שו"ת מוהר"ח או"ז סימן קכ"ח) סובר, שכלל זה אינו תקף לגבי שאר מצוות התורה, ורשאי אדם למנות אחר שיבצע את המצווה במקומו. את דבריו מבאר בעל יד המלך (פרק ל' הלכה ו'), שכאשר נתבונן בשתי מצוות אלו, הכנה לשבת וקידושי אשה, ניווכח, כי עשייתן על ידי אחר גורמת לכך שהבעלים אינו שותף כלל למעשה המצווה, שהרי עיקר מצוות ההכנה לכבוד השבת היא להוכיח כי הוא מעריך את השבת ומכבדה, על ידי שהוא טורח **בגופו** לכבודה (רמב"ם הלכות שבת פרק ל' הלכה ב'). לפיכך, כאשר אחר מקיים את המצווה, לא זכה בעל הבית במצווה כי לא טרח בגופו. כמו כן במצוות קידושין, אם השליח אינו מקדש את האשה בכספו של הבעל אלא בכספו שלו, נמצא, שהבעל לא השתתף כלל במעשה המצווה, ועל כן לגבי שתי מצוות אלו בלבד, קבעה סוגייתנו: "מצווה בו יותר מבשלוחו".

הזמנת קיטריינג לסעודת שבע ברכות: מדברי סוגייתנו עולה שאלה מעניינת.

ישנם הסוברים (ספר המקנה בסוגייתנו) כי הטרחה לכבוד השבת אינה מצווה בפני עצמה, אלא היא **הכנה** לצורך קיום מצוות השבת. יוצא, איפוא, כי לא זו בלבד שעל האדם לקיים בעצמו את המצוות המוטלות עליו, אלא גם את כל הטרחה הכרוכה בהכנת המצוות מן הראוי לקיים בידיים ולא על ידי שליח, כפי שהאמוראים טרחו בהכנות לכבוד השבת. הנחה זו מוכחת גם, לכאורה, מפסיקת השולחן ערוך (סימן ת"ס סעיף ב') בשם הרא"ש, כי ראוי לכל אדם **להשתתף בעצמו** באפיית המצות לצורך חג הפסח, ועדיף הדבר על פני רכישת מצות שנאפו על ידי אחרים, משום ש"מצווה בו יותר מבשלוחו" (מגן אברהם שם ס"ק א' ומשנה ברורה ס"ק ה'). הרי לנו, כי גם על הטרחה ועל ההכנה לקיום מצווה חל הכלל כי "מצווה בו יותר מבשלוחו".

צעילוי נשמת

הר"ר **יוסף שפילברגר** ז"ל
 ב"ר צבי ז"ל
 נלב"ע ט"ז בניסן תשל"ח
תנצב"ה
 הונצח ע"י ידידיו
 הר"ר שלמה ותרצה האוזר שיחיו - תל אביב

צעילוי נשמת

הר"ר **משה לויט** ז"ל
 ב"ר קלמן הלוי ז"ל נלב"ע ז' בכסלו תשכ"ד
 ומרת **אסיה לויט** ע"ה
 ב"ר אפרים ז"ל נלב"ע ט"ו בניסן תשס"ב
תנצב"ה
 הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **ביה מזוז** ע"ה
 בת ר' יוסף ושרינה ז"ל
 נלב"ע כ' בניסן תשס"א
תנצב"ה
 הונצחה ע"י ילדיה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **מאיר זוסויין** הי"ד ב"ר יעקב יוסף ז"ל
 נלב"ע ט"ו בניסן תש"ג **תנצב"ה**
 הונצח ע"י חתנו ובתו הר"ר אריה ודורה יעקבסון שיחיו

נר ה' נשמת אדם

על מסקנה זו, הנגזרת מדברי סוגייתנו, תמה החיד"א (מחזיק ברכה אות ג' בשם תוספת שבת) תמיהה רבתי: אם על כל פעולת הכנה למצווה נאמר הכלל "מצווה בו יותר מבשלוחו", אם כן גם אדם העורך סעודת מצווה, כגון, סעודת ברית מילה או "שבע ברכות", לא יעשה זאת על ידי שליח, אלא עדיף שיטרח בגופו לבשל את המאכלים כדי להכין בעצמו את סעודת המצווה! ודבר זה לא שמענו מעולם, שיש עדיפות לכך שהאדם יטרח בגופו על דברים מעין אלה.

חילוק יסודי בין סוגי ההכנות למצווה: בעל עמק שאלה (שאלתא קס"ט, הובא בשדי חמד חלק ה' בדברי חכמים סימן מ"ג) אשר דן בנושא זה, הציב הגדרות ברורות שעל פיהן אפשר לקבוע מתי ראוי לטרוח גם על ההכנה למצווה, והכנתן של אלו מצוות אפשר להפקיד בידי אחרים: כאשר התורה מאזכרת בדבריה גם את הכנת המצווה, כגון, במצוות סוכה בה נאמר (דברים ט"ז/ג) "חג הסוכות תעשה לך", ובמצוות המצות, בה נאמר (שמות יב/יז): **"ושמרתם את המצות"**, כמו כן ההכנה לשבת המוזכרת אף היא במפורש (שם ט"ז/ה): **"והכינו את אשר יביאו"** - חל הכלל "מצווה בו יותר מבשלוחו" גם על ההכנה למצווה. אולם, כאשר התורה אינה מזכירה אלא את המצווה עצמה, ואינה מתייחסת להכנת אותה מצווה, אין עדיפות לעשותה בידיים ממש. לפיכך, בהכנה לצורך סעודת מצווה וכדומה, בודאי שאין בעל השמחה צריך לטרוח בידי.

בעל שרצה להדליק נרות שבת: הפוסקים דנים כיצד יש לנהוג בבעל המבקש להדליק בעצמו את נרות השבת כדי לקיים את המצווה בגופו.

מצוות הדלקת הנרות היא כדי לענג את השבת לאור הנר. בפועל הוטל תפקיד ההדלקה על האשה, משום שהיא עוסקת במלאכות הבית (רמב"ם הלכות שבת פרק ה' הלכות א-ג). לפיכך, לכאורה, רשאי הבעל לטעון כי אין הוא מסתפק בכך ששלוחתו - אשתו - מקיימת את המצווה עבורו, אלא הוא מבקש לקיימה בעצמו. אולם, כתב הב"ח (א"ח סימן רס"ג ס"ק ב'), כי מאחר שישנו טעם נוסף לכך שהאשה מדליקה את הנרות - היא אשר הכשילה בחטא את אדם הראשון שהוגדר "נרו של עולם" ובכך גזרה עליו מיתה וכבתה נרו, תדליק נרות - יש להותיר את ההדלקה בידיה.

מדוע החתן קונה פמוטות לכלה? בעל שדי חמד (חלק ד' מערכת המ"ם כלל נ"ה בשם פתח הדביר) מבאר, שהבעל נחשב שותף בהדלקת נרות גם כאשר אשתו מדליקתם, שהרי הנרות הם ממונו של הבעל. הוא מוסיף וכותב (חלק ה' מערכת המ"ם כלל נ"ו), כי גם בכך שנוהגים שהבעל מכין את הנרות להדלקה, הרי הוא מסייע למצווה ונחשב כשותף בה. בספר שמירת שבת כהלכתה (סימן מ"ג ס"ק מ"א), מביא, כי יש שאמרו שמקורו של המנהג שהחתן קונה פמוטות לכלה, הוא כדי שייחשב לו הדבר כסיוע למצוות הדלקת נרות שבת.

דף מג/א אותו הרגת בחרב בני עמון

האזנות סתר לשיחות טלפון

סוגייתנו מספרת שלאחר שאוריה החיתי לא שעה לפקודתו של דוד המלך ע"ה אשר ציווה עליו לחדול מלחימה בקרב, דוד שיגר מכתב בידי אוריה אל יואב שר הצבא, ובו הוא ציווה על יואב למקם את אוריה החיתי, מוסר המכתב, בחזית המלחמה כדי להגדיל את סיכוייו למוות. הגמרא מבארת שדוד לא נענש על כך כי אוריה מרד בו.

בקשר לכך יש לברר האם אדם הנושא בידי מכתב והוא יודע שתכנו טומן בחובו רעה על אודותיו, רשאי לפתוח את המכתב, למרות תקנתו של רבינו גרשום מאור הגולה שהטיל חרם על הפותח את מכתביו של חבירו בלא ידיעתו, גם כאשר בעל המכתב לא ציין במפורש שאין לפותחו (שו"ת מהר"ם מרוטנברג חלק ד', ד"פ, סימן אלף כ"ב).

מדוע רבינו גרשום תיקן את החרם? כדי לדון בשאלה זו, עלינו לברר תחילה את הטעם לתקנתו של רבינו גרשום. בספרי הפוסקים אנו מוצאים ארבעה טעמים שונים, לפיהם האיסור לפתוח מכתב של הזולת, אינו מתקנתו של רבינו גרשום, אלא איסור מן התורה, ורבינו גרשום הוסיף והטיל חרם כדי לחזק ולגדור את הפרצות:

א. איסור זה, כלול במצוות התורה (ויקרא יט/יח): **"ואהבת לרעך כמוך"**, ממנה אנו לומדים את הכלל המפורסם: "מה ששנאו עליך אל תעשה לחברך", וכפי שאדם אינו רוצה שיפתחו את מכתביו, כך עליו להמנע מפתחת מכתבי חבירו.

ב. איסור זה כלול בציווי התורה **"לא תלך רכיל בעמך"**, שנצטוונו "שלא לבקש ולחפש במסתוריו של חבירו" (תשובות הלכות קטנות חלק א' סימן רע"ו).

ג. אסור לאדם **לגנוב את דעתם של הבריות** (חולין א/ד) והצצה במכתב הזולת היא גניבת דעתו. **ד.** כפי שאסור לאדם להשתמש **בחפץ של חבירו ללא רשותו**, ואם עשה כן הריהו גנב, שהרי "השואל שלא מדעת, גזלן" (שולחן ערוך ח"מ סימן שס"ו סעיף ג'). כמו כן פתיחת מכתב הזולת נחשבת כגזילה ושימוש ללא רשות בחפץ של הזולת (תורת חיים חלק ג' מ"ז).

לכאורה, לאור האמור לעיל, כאשר אדם יודע כי תכנו של מכתב מסויים עלול להזיק לו, הוא רשאי לפתחו כדי לדעת כיצד להתגונן מפני כותב המכתב החורש עליו רעה, שהרי רשאי אדם

חלף התרווחות על כורסאות נינוחות, ביקש האב את בנו כי יתלו אליו לסיור באחוזה המפוארת. משתאים הם צעדו אחריו הִגָּה. ממקום עמדו הוא הצביע בפניהם על הצמחים המרהיבים שטיפסו ממדרגה למדרגה, מתחתית הגבעה ועד ראשה, למרגלות האחוזה. לטענתו המדרגות מתחילות להתפורר וקיים חשש שמא הן תתמוטטנה וכל החזיון הנפלא, פרחים, צוף, דבורים וציפורי שיר, יעלם מנגד עיניו. "שם, למטה", הצביע באצבע גרומה, "ישנו מצבור גדול של אבנים וסלעונים. גם שקים כבר הכינתי לכם. רדו מטה, מלאו שקיכם, עלו מעלה ושלבו את אבניכם בין המדרגות כדי לחזקן".

הלומי-מחשבה דרדרו האחים עצמם במדרון. אכן כן, שקים גסים המתינו עבורם למלאכה שיכולה היתה להעשות על ידי משרתי האחוזה, או על ידי הפועלים הרבים שהשתכרו מיזו של האב. ידיים עדינות נחרצו מן האחיזה באבנים הגסות ואספון השקה. השקים מולאו עד תום והם החלו לעלות בה. קשה היה הטיפוס. לא כל השקים הגיעו מעלה מלאים כפי שיצאו. אח אחד אחז את השק מוטה על צדו, מה שיפול - יפול. אח אחר אף שלח את ידו מידי פעם אל שקו ושלף אבן אחת או שתיים כדי להקל על משאו, ומנגד היו שהתאמצו והגדילו לעשות אחד האחים שאסף אל חיקו את שהושט משקי האחרים.

בראש הגבעה עמד האב דרוך ומוכן, לצידו משקל גדול ממדים שהוצב בזריזות בשעה שהם ירדו מטה. כל שק הועלה על המשקל ומשקלו נרשם בדייקנות. השקים רוקנו מן האבנים...מולאו במטילי זהב לפי המשקל של האבנים. כל בן קבע לעצמו משקל של נאמנות ומשקל של מסירות.

★ ★ ★

"יָרְדוּ בַמְצֻלָה כְּמוֹ אֶבֶן... יֵאָכְלֶמוּ כֶּקֶשׁ... צִלְלוּ כְּעוֹפֵרֶת".

אמרו חכמינו זכרונם לברכה כי הקב"ה מדד למצרים מדה כנגד מדה, איש כפי רשעתו. הרשעים המתונים שבהם ירדו במצולות כעופרת, מיד. לא סבלו רבות. הבינוניים שבהם טבעו כאבן, לא מהר כעופרת, אך לא לאט. הרשעים שבהם צפו כקש, התבללו ובלולו במים, מעלה מטה, עד שאפסה רוחם.

כך גם כאשר הקב"ה שוקל שכר לאוהביו הרי הוא מודד לאיש איש כפעלו, כל טרחה, כל מאמץ נשקלים. בורא עולם מעריך ושוקל ונותן ביטוי לכל מאמץ שישקיע האדם. הכל יביא אלוקים במשפט. אך בניגוד למידת פורענות, אמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוטה יא/א): "ולעולם מדה טובה מרובה ממדת פורענות", כפל כפליים יזכה האדם על פעלו - מרים הנביאה המתינה **שעה קלה** לאחיה משה על שפת היאור, לדעת מה ייעשה לו, ובתמורה המתינו לה **כל ישראל** שבעה ימים במדבר!

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פסק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף מט/ב על מנת שאני צדיק

בין צדיק לרשע

כתב החתם סופר זצ"ל: נאמר בתהלים (קג/ב): "כרחוק מזרח ממערב הרחיק ממנו את פשעינו". כוונת הדברים שכשם שפניה ממזרח למערב נעשית ברגע קט ממש, כך המרחק בין צדיק לרשע הוא בהרהור תשובה אחד ויחיד... (אמירה יפה, תקס).

דף מט/ב על מנת שאני צדיק... שמא הרהר תשובה בדעתו

הרהור לבד!

אדם שלמד תורה והוא מאלה שנאמר עליהם "ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חוקי" - יש עמו עצה בשבילו: קודם הלימוד יהרהר בתשובה, אפילו רשע גמור הוא, הרהור עושהו לצדיק, שהרי מפני זה מי שהתנה את קידושו בצדקותו חוששים שהרהר בתשובה והרי הוא צדיק!... (מאור ושמש, דברים)

דף מט/ב שמא הרהר תשובה

ירד דרגה

שאלו חסידים:

הרי הוא התנה שהוא צדיק גמור; למעשה הוא בעל תשובה שגדול בדרגתו מצדיק (במקום שעלי תשובה עומדים)... ונמצא ש"הטעה לשבח" שאינה מקודשת (כדאי לעיל מח/ב)!!

חזרו ויישבו:

כיוון שהתגאה בצדקותו, ירד מדרגה אחת, והרי הוא ככל צדיק...

למנוע מן השני מלהזיקו (רבי חיים פלאגי סימן מ"ט). אולם, מדבריו של מהר"ם חאגיז (לקט הקמה יו"ד סימן של"ד) עולה, כי אמנם רשאי האדם שנגדו חורשים רעה לגרום לכך שהמכתב לא יגיע ליעדו, אך אין הוא רשאי לפתחו. אף על פי שמדין תורה אין בכך כל איסור, אולם רבינו גרשום הטיל חרם גורף על כל פותחי המכתבים, וכלל בחרמו גם מקרים מעין אלה. על ההבדל בין ארבעת הטעמים שהובאו לעיל, נוכל לעמוד על ידי השאלה הבאה שהתגלגלה לשולחנו של רבי חיים פלאגי.

האם מותר לפתוח מכתב של נכרי? יהודי שהתגורר באיזמיר שבטורקיה, שאל את רבי חיים פלאגי אם הוא רשאי לפתוח מכתב של שותפו הנכרי. רבי חיים פלאגי השיב לו, כי לפי הטעם שסיבת האיסור הוא "לא תלך רכיל בעמך", או משום "ואהבת לרעך כמוך" - אין איסור, שהרי פסוקים אלה נאמרו דווקא בין היהודים לבין עצמם. אולם, מחמת שני הטעמים הנוספים, איסור גזילה ואיסור גניבת דעת הבריות, אין הוא רשאי לפתוח מכתב של נכרי, שכן איסורים אלו נאמרו גם כלפי נכרים. **עיון במאגרי מידע ממוחשבים:** בספר משפטי התורה (חלק א' צ"ב) מעיר, כי נושא זה אקטואלי ביותר בימינו, גם לגבי האזנה לפלאפונים במכשירי האזנה, או בכניסה למחשבים זרים בלא קבלת רשות.

דף מה/ב לא חציף איניש לשווי לאבוה שליח

אם אתה רוצה, תגרש את אשתי

יהודי שהתגורר בפיטסבורג שבארצות הברית, ארז את מטלטליו ביום בהיר ונטש את משפחתו לאנחות. הקשר היחידי שיצר הבעל עם משפחתו, הגיע בדמות מכתב ששלח לאביו ובו כתב: "אבא! אני נוסע מעבר לים ולא אבוא שוב לחיות עם אשתי, גרש אותה **אם תרצה**". האפשרות היחידה להתיר את האשה מכבלי עגינותה היתה על ידי קביעה כי במכתבו, מינה הבן את אביו כשליחו לגרש את אשתו. ברם, לכאורה, קביעה זו אינה עומדת בדרישות ההלכה.

כאשר נבדוק את דברי הבן לאביו, נמצא, כי הוא לא מינה אותו במפורש לשליח, אלא כתב "**אם תרצה**". לגבי אדם המתבטא בנוסח זה, יש להסתפק אם כוונתו למנות את האדם שאיתו הוא מדבר כשליח, או שכוונתו שיפעל על דעת עצמו, ובאופן זה הוא אינו נחשב לשליח שיכול לפעול מטעם המשלח (תוספות גיטין סו/א ד"ה כל השומע). גם להלכה נסתפקו בכך האחרונים (בית שמואל סימן קמ"א ס"ק כ"ז והפלאה ק"א סימן ע' ס"ק י"ח). לכאורה, איפוא, אין האב רשאי לכתוב את הגט כשליחו של בנו, שהרי אין זה ברור כלל ועיקר שהבן התכוון למנותו כשליח.

לכך יש גם לצרף את דברי סוגיינתנו האומרת: "לא חציף איניש לשווי אבוה שליח". כלומר: מאחר שדרך העולם שבן מכבד את אביו, אין דרכו של בן למנות את אביו כשליחו. כלל זה מחזק את ההנחה שהבן לא התכוון למנות את אביו כשליחו, וממילא אין דרך להתיר את האשה מעגינותה.

דרכי הנימוס של בן כלפי אביו: למרות הכל הכריע מהרש"ם כי עלינו דווקא להניח שהבן מינה את אביו לשליח. זאת, על פי דברי מהר"ט (חלק ב' אהע"ז סימן מ"ג), האומר, כי גדרי הנימוס והכבוד שעל הבן לנהוג באביו, קובעים כי אין למנות את האב כשליח באופן ברור. אולם, כאשר הבן מתנסח בלשון עדינה, כגון: "אם תרצה, רשאי אתה לעשות עבורי שליחות", אין בכך משום הפגנת חוסר כבוד כלפי האב. על פי זה, אומר מהרש"ם, ניתן לומר כי ודאי התכוון הבן למנות את אביו לשליח, ובכוונה תחילה נקט בלשון שאינה ברורה, משום שזוהי דרכו של הבן, כאשר הוא ממנה את אביו לשליח. לפיכך רשאי האב לכתוב גט עבורו ולשחררה מנישואיה.

דף מח/ב אומן קונה בשבח כלי

חובת הטבילה של גביע כסף שתוקן על ידי נכרי

סוגיינתנו עוסקת בצורף שהפך גוש כסף שקיבל מלקוח לגביע כסף מפואר, ומביאה מחלוקת אם "**אומן קונה בשבח כלי**". כלומר: למי שייך הערך הכספי שנוסף לגוש הכסף. יש הסוברים, שאף על פי שהאומן השביח במו ידיו את גוש הכסף והעלה את ערכו, אין לו כל חלק בגביע עצמו. יש החולקים על כך וסוברים, כי כל עוד הלקוח לא שילם את שכרו של האומן, ה"שבח" שנוסף לרכושו של הלקוח הרי הוא של האומן. לפיכך, אם אשה מסרה גוש כסף ליזו של אומן, הוא יכול לקדשה לו לאשה בהחזרת הגביע ליזו, מאחר שהגביע כולל בתוכו את חלקו של האומן שהשביחו.

צורף ששבר שרשרת זהב: במסכת בבא קמא (צח/ב) מבואר, כי למחלוקת זו השלכה גם לגבי אומן שגרם נזק לכלי לאחר שתקנו. שכן, אם תוספת השבח בכלי היא שלו, אין הוא חייב לשלם לבעלים אלא את שווי של הכלי כפי שהיה בעת שזה הובא אליו. אולם אם הוא אינו קונה את תוספת השבח, הרי הוא חייב לשלם לבעלים את ערכו של הכלי לאחר תיקונו, שהרי אין לו כל חלק בכלי וכל תוספת לשווי שייכת לבעליו. הראשונים (רמב"ם הלכות שכירות פרק י' הלכה ד; ר"ף בבא קמא שם ר"י ור"ת הובאו ברא"ש בסוגיינתנו, סמ"ג עשין פ"ט) נחלקו גם הם בדין זה, ולהלכה פסק הש"ך (ח"מ סימן ש"ו סעיף ב' ס"ק ג'), כי מאחר שהנידון לא הוכרע, יש לנהוג בו כספיקא דדינא.

גביע כסף שיוצר על ידי נכרי: כידוע, יהודי שרוכש כלי מגוי חייב להטבילו. נחלקו שולחן ערוך ורמ"א (יו"ד סימן ק"כ סעיף י'), אם יהודי שמסר גוש כסף לאומן נכרי כדי שיעשה ממנו כלי, חייב לטבול את הכלי שיוצר על ידי הגוי. לדעת שולחן ערוך הכלי אינו צריך טבילה, אך לדעת רמ"א יש לטבולו [בלא ברכה].

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,

24 שעות

ביממה

מתחברים לשיעור המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

לכאורה, מחלוקתם תלויה במחלוקת המוזכרת בסוגייתנו. שכן, אם "אומן קונה בשבח כלי", אזי הצורך הנכרי נעשה שותף בכלי, וכאשר היהודי משלם לו עבור מלאכתו הוא קונה את חלקו, ולפיכך הכלי חייב טבילה ככל כלי שנקנה מן הנכרי. אולם, אם "אומן אינו קונה בשבח כלי", אין לצורך הנכרי כל חלק בכלי ואין כל עילה להטבילו במים, שהרי הכלי לא יצא מרשות היהודי מעולם.

אולם, ה"ט"ז (שם ס"ק י"ב) מבאר, כי מחלוקתם אינה נוגעת לסוגייתנו, אלא לדיני טבילת כלים. לדבריו, דעתו של שולחן ערוך אינה נובעת מכך ש"אומן אינו קונה בשבח כלי", שאף אם "אומן קונה בשבח כלי" סובר השולחן ערוך כי אין צורך להטבילו; שכן, העובדה שהערך שנוסף לממונו של בעל הבית שייך לנכרי עד שהוא יקבל את כספו, אינה גורמת לכך שהכלי נחשב כשייך לנכרי, שהרי **גוף הכלי** שייך ליהודי, וה"שבח" בלבד שייך לנכרי. אולם, הרמ"א חולק על סברא זו, ולדעתו כל כלי ששייך בחלקו לנכרי יש להטבילו.

ההבדל בין ייצור כלי זכוכית לייצור כלי מתכות: בעל טוב טעם ודעת (תניינא סימן קפ"א) מבאר, כי גם לדעת שולחן ערוך הסובר שלא ניתן שמו של הנכרי על הכלי למרות שהוא ייצרו, שונים הם הדברים ביהודי שנתן חול לאומן נכרי כדי שהלה ייצר ממנו כלי זכוכית. שכן, בעוד אומן כלי כסף אינו משנה את מהות החומר, כי אם את צורתו בלבד, אומן כלי זכוכית יוצר "יש מאין" - זכוכית מחול - ובאופן זה בודאי ניתן שם הנכרי על הכלי, והוא חייב טבילה.

עצה להמנע מטבילת הכלי: בעל שבולי הלקט (סימן ר"ז), כתב עצה מעניינת שבאמצעותה אפשר להימנע מן הצורך להטביל כלי שניתן לאומן נכרי לתיקון: תשלום השכר לאומן הנכרי לפני התחלת המלאכה. שהנה זכיית האומן בהעלאת ערכו של החפץ אינה אלא עד לקבלת התשלום עבור ההשבחה, ובתשלום מראש נשמת הבסיס לזכייתו של האומן בערך הכספי שנוסף לכלי [עין פני יהושע גיטין כ/א שחולק].

נתינת סכין לנכרי לצורך השחזה: מעניין לציין את דברי בעל מנחת יצחק (שו"ת חלק ד' סימן כ"ח אות ו'), כי גם לדעת הרמ"א, השחזת סכין על ידי נכרי אינה מחייבת את טבילת הסכין, משום שדברי סוגייתנו ש"אומן קונה בשבח כלי", אינם אלא כאשר הנכרי השביח את הכלי באופן מהותי. אולם, השחזת סכין אינה אלא הטבת השימוש בו.

הכל הולך אחר המנהג: לסיום, מן הראוי להדגיש את דברי החזון איש זצ"ל (ח"מ ליקוטים סימן ט"ז), כי במדינה שחוקיה אינם מכירים בבעלותו של אומן על הכלי שהשביח - אין צורך להטביל את הכלי, כיוון שהנכרי הולך אחר חוקי מדינתו שאינם מזכים לו את הכלי.

דף מט/ב שמא הרהר תשובה בדעתו

על עבירות 'שבידו' אין מועילה תשובה

לכן במלחמת מצווה נאמר שהאיש הירא ורך הלבב ישוב לביתו, והכוונה לירא מעבירות **שבידו**, כמו שאמרו חז"ל. הדגישו 'בידו', לומר: גזילה גניבה וכיוצא. כי אלו שבין אדם למקום יכול הוא בהרהור תשובה להמחל עליהם... (גנזי יוסף).

דף מט/ב עשרה קבים כשפים ירדו לעולם תשעה נטלה מצרים

חרטומים חסר י'

אמרו בעלי רמזים:
במכת כינים כתוב חרטומים חסר י' מדוע? כי אז לא הצליחו בכשפיהם דבר ולא היה להם את כל י' קבי הכשפים שירדו לעולם...

לעילוי נשמת

מרת ריזל קוט ע"ה

בת הר"ר פנחס וצלז"ל נלב"ע כ"א בניסן תשנ"ה **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בניה הר"ר **פנחס צבי קוט** - פ"ת והר"ר **יוסף מרדכי קוט** - מלבון-אוסטרליה

לעילוי נשמת

מרת שרה רוחמה רוזנפלד ע"ה

ב"ר נחמן ז"ל נלב"ע ט"ז בניסן תש"ן **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בנה וכלתה הר"ר **נחמן והניה רוזנפלד** שיחי

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם! **חייג עכשיו: 3029***

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

